

Başlık/ Title: Ömer Seyfettin'in "Başını Vermeyen Şehit" Hikâyesini Yeni Tarihselcilik Bağlamında Okuma Denemesi

Yazar/ Author

Oğuzhan KARABURGU

ORCID ID

0000-0003-0852-301X

Bu makaleye atıf için: Oğuzhan Karaburgu, "Ömer Seyfettin'in 'Başını Vermeyen Şehit' Hikâyesini Yeni Tarihselcilik Bağlamında Okuma Denemesi", *KARE*, no. 11 (2021): 226-234.

To cite this article: Oğuzhan Karaburgu, "An Attempt to Analyze Ömer Seyfettin's Story of the 'Martyr Who Did Not Give His Head' in the Context of New Historicism", *KARE*, no. 11 (2020): 226-234.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 22 Haziran / June 2021

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 05 Temmuz / July 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 20 Temmuz / July 2021

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /AcceptanceDate: 11Dec 2019

MLA International Bibliography: Kabul Tarihi /AcceptanceDate : 28 Oct 2019

DRJI Directory of ResearchJournalsIndexing: Kabul Tarihi /AcceptanceDate: 14 Oct 2019

EuroPub Database: Kabul Tarihi /AcceptanceDate: 26 Nov 2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Oğuzhan KARABURGU*

ÖMER SEYFETTİN'İN "BAŞINI VERMEYEN ŞEHİT"
HİKÂYESİNİ YENİ TARİHSELÇİLİK BAĞLAMINDA OKUMA DENEMESİ

Özet: Türk hikâyeciliğinin önde gelen adlarından biri olan Ömer Seyfettin, kısa süren hayatına pek çok hikâye sığdırmıştır. Millî şuuru uyandırmak adına 'Eski Kahramanlar' üst başlığı ile konusunu tarihten alan hikâyeler de yazmıştır. "Başını Vermeyen Şehit" adlı hikâyesi de bunlardan biridir. İbrahim Peçevî'nin tarihinde yer alan manzum bir destandan hareketle yazılan bu hikâye, tarih metnine sadık kalmış ama yazarı tarafından birtakım seçme ve ayıklama işlemine tâbi tutulmuştur. Peçevî tarihindeki manzum destan, mensur bir hikâyeye dönüştürülürken tarih metninde bir addan öteye gitmeyen kişiler de ete kemiğe büründürülerek canlı bir varlık hâlini alırlar.

1980'li yıllarda Amerika'da ortaya çıkan Yeni Tarihselcilik, tarih metnlerinin nesnellliğini sorgulamış ve bu metinlerin bir edebiyat metni gibi kurmaca olduğunu iddia etmiştir. Yeni Tarihselciler, tarih yazarının kendi ideolojisi, bakış açısı ile tarih metnini oluşturduğunu, iktidar-güç bağlamında tarihi olayları kurguladığını bu yüzden de öznel bir tarih inşa ettiğini dile getirirler. Tarih metnlerinin kurgusallığını ortaya koyabilmek için yoğun betimleme ve metinlerarasılık yöntemleri Yeni Tarihselciler tarafından kullanılmaya başlanır. Bu yöntemler kullanılarak edebî metinlerle tarih metinleri karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılır. Biz de bu makalemizde bu yöntemler ışığında Ömer Seyfettin'in "Başını Vermeyen Şehit" adlı hikâyesini incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, Başını Vermeyen Şehit, Yeni Tarihselcilik, Yoğun Betimleme, Metinlerarasılık.

AN ATTEMPT TO ANALYZE ÖMER SEYFETTİN'S STORY OF THE
"MARTYR WHO DID NOT GIVE HIS HEAD" IN THE CONTEXT OF NEW HISTORICISM

Abstract: Ömer Seyfettin, one of the leading names in Turkish storytelling, wrote many stories in his short life. In order to evoke national consciousness, he also wrote stories that took his subject from history with the title Old Heroes. His story, "The Martyr Who Didn't Give His Head", is one of them. This story, written based on a verse epic in the history of İbrahim Peçevî, remained faithful to the text of history but was subjected to some selection and sorting process by its author. While the verse epic in the history of Peçevî is transformed into a prosaic story, those who did not go beyond a name in the text of history became a living being by being fleshed out. Emerging in America in the 1980s, New Historicism questioned the objectivity of historical texts and claimed that they were fiction like a literary text. New Historicists claim that the history writer created the text of history with his own ideology, and perspective, and constructed historical events in the context of power and potency, and therefore built a subjective history. Thick description and intertextual method are used by New Historicists in order to reveal the fictionality of historical texts. Using these methods, literary texts and historical texts are examined comparatively. In this article, we tried to examine Ömer Seyfettin's story called "Martyr Who Did Not Give His Head" in light of these methods.

Keywords: Ömer Seyfettin, "Martyr Who Did Not Give His Head", New Historicism, Thick description, Intertextuality.

* Doç. Dr., Akdeniz Üniv., Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bl./ANTALYA, email: okaraburgu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0852-301X

Giriş

Yeni Tarihselcilik kavramı ilk kez Stephen Greenblatt tarafından *Renaissance Self Fashioning: From More to Shakespeare* (Rönesans'ın Benlik Öztanımı: More'dan Shakespeare'e)¹ adlı kitabında kullanılır. Yeni Tarihselcilik terimi, aynı tarihsel döneme ait yazınsal ve yazınsal olmayan metinlerin paralel okunuşuna dayanan bir eleştiri yöntemi olarak tanımlanır.²

1980'lerin başında Amerika'da ortaya çıkan Yeni Tarihselcilik, tarihe ve tarih metinlerine yeni bir perspektif getirir. Bu perspektifte geleneksel tarihçiliğin kıymet vermediği, küçümsediği unsurlar dikkatle ele alınarak geçmişi inceleme yöntemleri genişletilir. Yeni Tarihselcilerle birlikte tarihin kendisine has bir bilgi kuramı olduğu düşüncesi sarsılır, nesnel tarih anlayışı yıkılır. Oppermann, Barthes'tan aktardığı şekliyle bu konuya şu şekilde dikkat çeker:

Tarihin bilimsellik iddiası, tarihçinin olayları bir seçme süreci sonucu belli bir düzen içinde anlatıya çevirmesiyle zaten yıkılmaktadır. Yalnızca seçme ve ayıklama işleminin kendisi tarihin ne denli nesnellikten uzak olduğunu göstermektedir. Böylece, 'nesnel' tarihte 'gerçek' hiçbir zaman formüleştirelemeyen bir 'gösterilen' olarak kalmaktadır.³

Louis Montrose, “oluşturduğumuz tarihler, tarihsel özneler olarak eleştirmenlerin metinsel kurgularıdır” diyerek tarihsel ve sosyal olguların da edebiyat gibi kurgu olduğu noktasına dikkat çeker⁴. Böylelikle tarih ile edebiyat arasındaki sınırlar kaldırılarak tarihin de bir edebiyat eseri gibi öznel bir üretim olduğu yani bir seçme ve ayıklamanın sonunda yazıldığı ileri sürülür. Steven Connor, bu durumu "bütün tarih bir tür edebiyat" olur şeklinde izah eder.⁵

"Tarihin metinselliği ve metnin tarihselliği" veciz ifadesi ile de Louis Montrose, tarih ile edebiyat ilişkisini dolayısıyla tarihin kurgusal olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymuş olur:

'Metnin tarihselliği' her metnin bir tarihselliği ve toplumsallığı yani maddi bir zemini olduğunu; tüm yazma ve okuma faaliyetlerinin bu maddi zeminle anlaşabileceğini ifade eder. Ama bu tek başına yeterli değildir; aynı zamanda 'tarihin metinselliği' de göz önünde bulundurulmalıdır. Yani hiçbir zaman geçmişin özgün deneyimini ele geçirmek

---

¹ Stephen Greenblatt, *Renaissance Self Fashioning: From More to Shakespeare*, Chicago: University of Chicago Press, 2005, s. 332.

² Serpil Oppermann, *Postmodern Tarih Kuramı, Tarihyazımı, Yeni Tarihselcilik ve Roman*, Ankara: Phoenix Yayınları, 2006, s. 16.

³ Oppermann, age., s. 6.

⁴ M. A. Balkaya, “Yeni Tarihselcilik ve Shakespeare'ın Venedik Taciri”, *Yeni Tarihselcilikten Posthümanist Eleştiriye Edebiyat Kuramları*, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2020, s. 61.

⁵ Steven Connor, *Post-Modernist Kültür (Çağdaş Olanın Kuramlarına Bir Giriş)*, çev. Doğan Şahiner, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 178.

ve yeniden yaratmak mümkün değildir. Geçmişin izleri bize ancak metinler aracılığıyla ulaşır.⁶

Yeni Tarihseleler, sadece tarih metinlerine odaklanmazlar. Tarih metnini kaleme alan yazar ve bu yazarın kullandığı dil de tartışma konusu olur. Michel Foucault'nun "söylem, güç ve ideoloji içerir" düşüncesi, Yeni Tarihselelere yeni bir ufuk açar:

İktidar ve güç sahibi mekanizmanın otoritesinde, himayesinde yazan tarihçinin nesnel olma iddiası da bu çerçevede hayli zor görünmektedir. Güç oluşturmak ve mevcut gücü korumak için tarih de bir araç olarak kullanılabilirliğinden, yeni tarihselci bakış açısında, tarih yazımı kurguyla iç içe geçmiştir.⁷

Tarih yazımı gerçekleştirilirken bu çoklukla iktidarın ideolojisi çerçevesinde olur ama bunun aksi durumlar da söz konusu olabilir. Zira yazarın kendi politik görüşü ve ideolojisi yazdığı tarih metnini şekillendirir, bu kimi zaman muhalefetin sözcüsü de yapabilir onu.

Ünlü antropolog Clifford Geertz'in ortaya attığı 'thickdescription' yani 'yoğun betimleme' -Geertz de bu kavramı Gilbert Lyle'dan aldığını belirtir⁸ Yeni Tarihseleliliğin bir edebiyat eleştirisi yöntemi ya da kuramı hâline evrilmesine önemli bir katkı sağlar. Clifford Geertz yoğun betimleme kavramını ortaya koyarken Bali'deki horoz dövüşleri üzerine yaptığı çalışmalardan hareket etmiş ve orada görünürde olan şeylerin arkasında çok daha derin kültürel okumalar yapılması gerektiğine bir nevi 'kültür analizi'ne ihtiyaç olduğuna dikkat çeker. Özü itibarıyla Geertz'in antropolojide kültürün bir metin olarak ele alınması gerektiği⁹ düşüncesi, Yeni Tarihselelilikte de tarihin bir metin gibi ele alınıp 'kültür analizi'nin yapılması yolunu açmıştır. Stephen Greeblatt buna 'kültürün poetikası' adını verir ve edebiyat yapıtlarını incelerken yoğun betimleme kavramının zengin yorumlama olanaklarından sonuna kadar yararlanır.¹⁰

Biz bu yazımızda Ömer Seyfettin'in *Peçevî Tarihi*'nde yer alan manzum bir destandan hareketle yazdığı "Başını Vermeyen Şehit"¹¹adlı hikâyesini, Yeni Tarihselelilik bağlamında ele alarak metinlerarasılık ve yoğun betimleme kavramları çerçevesinde değerlendireceğiz.

"Başını Vermeyen Şehit" hikâyesi, Ömer Seyfettin'in hikâyelerini beş kümede toplayan Argunşah'ın "Tarihî Hikâyeler" başlığı altında yer verdiği

⁶ Mehmet Fatih Uslu, "Greenblatt'ın Yeni Tarihselci Eleştirisi", *Kritik*, 1 (2008), s. 8.

⁷ Balkaya, age., s. 63.

⁸ C. Geertz, *Kültürlerin Yorumlanması*, çev. Hakan Gür, Ankara: Dost Kitabevi, 2010, s. 3.

⁹ Çimen Günay Erkol, "Bir Yoğun Betimleme Örneği Olarak Edebiyat: Yeni Tarihseleliliğin Edebiyat Eleştirisine Katkıları", *II. Uluslararası Edebiyat ve Bilim-I Sempozyum Bildirileri*, Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları, 2011, s. 119.

¹⁰ Günay Erkol, age., s. 121.

¹¹ Ömer Seyfettin, "Başını Vermeyen Şehit", *Hikâyeler 1*, haz. Hülya Argunşah, İstanbul: Dergâh Yay., 2020, s. 632-643 (Makalede kullanılan sayfa numaraları hikâyenin bu baskısına aittir.)

hikâyelerdendir. Bu kümede yer alan hikâyeler, tarihî kaynakları kullanarak Türk devletinin bir zamanlar güçlü olduğunu göstermek ve bu gücü yaratan fertleri tanıtmak için yazılmışlardır.¹² Bu tarihî hikâyeler “Eski Kahramanlar” üst başlığı ile yayımlanır.

“Başını Vermeyen Şehit” hikâyesi *Peçevî Tarihi*’nden alınma bir epigraf ile başlar. Sayfa numarası verilmek sureti ile alıntılanan bu epigraf, yazar tarafından bir amaca yönelik olarak hikâyenin başına konulur. Ömer Seyfettin yazdığı hikâyenin içerisinde yer alan olağanüstü olayların gerçekliğini ve inanırlığını artırmak için böyle bir yola başvurmuştur. Okuyucu bu epigraf ile bir tarih kitabında yer alan olayın hikâyeleştirildiğine ve anlatılacak olanların gerçeğin aktarımından başka bir şey olmadığına bir nevi hazırlanmış olur. Bu epigraf, Yeni Tarihselciliğin “tarihin metinselliği ve metnin tarihselliği” ilkesine uygun olarak yorumlanabilir. Hikâyenin içerisinde yine sayfa numaraları verilerek Peçevî tarihi referans gösterilir:

Girjgal Kadısı, meşhur destanında gördüğü bu birsamı (hallucination) yazarken yalan söylemediğine şöyle yemin eder:

‘Degülem Hal bilir bu sözde kezzâb

Bihakki Mustafa vüâl-i ashâb’”

“Bu destanın yüz beyti *Peçevî Tarihi*’nin ikinci cildinde vardır.” (s. 640, 642)

Hikâyenin tüm vakası Peçevî tarihindeki anlatım ile paralellik gösterir. Ömer Seyfettin’in hikâyesi, İbrahim Peçevî’nin anlatımıyla oluşturulmuş tarih metninin¹³ bir edebî tür olan hikâye formunda yeniden yorumlanışından başka bir şey değildir.

“Başını Vermeyen Şehit” hikâyesinin Peçevî tarihindeki metin-destan ile olay örgüsü açısından ilişkisi üzerinde konuşabilmek için hikâyeyi özetlemek yerinde olacaktır: Toygun Paşa yönetimindeki Türk ordusu, kızılmaya ulaşabilmek için aşılması gereken engellerden biri olarak görülen Zigetvar Kalesi’ni almak için hazırlıklara başlar. Ama amansız bir kış başladığı için kalenin kuşatmasından vazgeçilir. Kâr-zarar düşünüldüğünde kış şartlarında bu kaleyi almak için savaşmak doğru bulunmaz. Zigetvar Ovası’nda kaleyi karşıdan gören bir yerde az sayıda askerle bir palanga kurulur. Bu palanganın kadısı Kuru Kadı adlı birisidir. Grijgal palangasının az sayıda askerle korunduğunu öğrenen Zigetvar komutanı Kıraçın, kendisinin kalabalık ordusu ile Grijgal palangasına hücumla geçer ve bu palanganın savaş yapmadan teslim edilmesi için vire teklif eder. Sözde düşünmek için süre isteyen Türkler; abdest alır, namaz kılar ve birbirleri ile helalleşirler. Kurban Bayramı’nda Tanrı’ya kurban gibi adanmak için hazırlanırlar. Savaşmadan kale teslim etmek Türk’ün geleneğinde yoktur. Palanga kapısı açılır, Deli Mehmet

¹² Hülya Argunşah, “Ömer Seyfettin’e Dair”, *Ömer Seyfettin Hikâyeler 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2020, s. 26.

¹³ İ. Peçevî, *Peçevî Tarihi 1*, haz. Bekir Sıtkı Baykal, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1981, s. 251-257.

ve Deli Hüsrev namlı 'deliler', iki ayrı koldan askerleri sevk ve idare ederek savaşmaya başlarlar. Deli Mehmet düşman tarafından başı kesilmek suretiyle şehit edilir. Deli Mehmet'in başını düşman askerinin elinde gören Deli Hüsrev, "canını verdin başını verme" diye seslenir. Bu sesle kendine gelen Deli Mehmet, yattığı yerden kalkar düşman askerini öldürerek onun elindeki başını alır ve oracıkta ruhunu teslim eder. Bu olağanüstü olayı sadece Deli Hüsrev ile Kuru Kadı görür. Deli Mehmet'in mezarını ziyaret etmeyi kendine iş edinen Kuru Kadı, şahit olduğu olayı bir destan hâline getirir ve kayıplara karıştır. Kuru Kadı ölür ama yazdığı destan dilden dile dolaşır. Peçevî tarihindeki metin Kapuşvar Kalesi'nin alınması ile başlar:

Yıl 961 (M. 1554). Padişah hazretleri sapkın şah ile savaş içinde bulunduğu sürece, işin gereği olarak, Kral Ferdinand ile bir tür barış durumu meydana gelmiş bulunuyordu. Fakat lanetliklerin haydut ve soyguncuları, eşkiyalıktan, halka saldırmalardan ve İslam sınırlarında çeşitli fesatlıklardan geri kalmıyorlardı. Hepsinin konağı ve sığınağı, gazilerden baskı gördükçe saklandıkları tek yer, Kapuşvar Kalesi idi.¹⁴

Ömer Seyfettin tarih metninden seçme ve ayıklama yaparak hikâyesini kurgular. Bu seçme ve ayıklamadan sonra hikâyesinde, tarih metnindeki kronolojiyi takip eder ve hikâyesini kadının manzum destanının üzerine inşa eder. Burada bir metinlerarasılık bağlamında metinsel dönüşümden bahsedebiliriz. "Bu noktada iki eser arasında konusunu başka bir eserden alma ve onu türe dayalı değişime uğratma söz konusudur."¹⁵

Ömer Seyfettin'in hikâyesinin konusunu Peçevî tarihindeki manzum destandan aldığını belirtmiştik. "Ancak iki metin arasında metinlerarasılık ilişkisi yalnızca konuyla sınırlı kalmayıp manzum bir anlatının nesirleştirilmesiyle türe dayalı bir ilişkinin de gerçekleşmesine neden olur."¹⁶

Peçevî tarihinde Grişgal Kalesindeki savaşın öncesine yer verilir. Burada tamamen İbrahim Peçevî'nin kendi değer yargılarıyla olaylar anlatılır. Önkabul ile nesnel bir tarihî metin olarak değerlendirilen Peçevî tarihinde, metnin diline bakıldığı zaman nesnel değil öznel bir dil kullanıldığı görülür. Osmanlı paşalarının evsafından abartıyla ve özgüyle bahsedilirken düşman olarak görülen 'öteki' için olumsuz sıfatlar tercih edilmiştir:

(...) savaş sanatının arslanı(abç) olan Budin Beylerbeyi Toygün Paşa ile eyaletine bağlı olan beylerden İstoni Belgrad Beyi Yahya Paşazade Mehmet Paşa'nın oğlu Arslan Bey, Estergon Beyi Ahmet Bey, Novigrad Beyi Süleyman Bey, Segsar Beyi Sinan Bey, Grişgal Beyi Ahmet Bey, Hatvan Beyi Mehmet Bey, Semomturna Beyi Nasuh Bey -ki bunların her biri savaş meydanının birer kükreyen arslanı ve yiğitlik dağının pars ve kaplanı idi-

¹⁴ Peçevî, s. 251.

¹⁵ Serkan Özdemir, *Metinlerarasılık Yöntemleri, Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri*, İstanbul: Dün Bugün Yarn Yayınları, 2017, s. 124.

¹⁶ age., s. 125.

bu konuda söz birliği ederek sancaklarının tumarlıları, azapları ve muhafız yiğitleri ile söylenen kale üzerine gönderildiler (...)

Arslan yürekli beylerbeyi, İslam askeri ile kale yakınına gelince Şikloş'tan getirdiği balyemez toplarını metrislere koyup gece ve gündüz kaleyi dövdü. Kale çevresindeki hendeklerden akan Kapoş ırmağına doldurdukları odunları ateşleyerek o fesatçı alçakların acı çığırlarıyla kapandıkları yeri cehenneme dönüştürüp gökyüzünü dumana boğdular. Kuşatmadan beri dokuz gün geçmişti. Zilkade ayının ilk günü (28.X.1554) İslam gazileri yeniden saldırıya geçtiler. Uzun süren çarpışma ve boğuşmalardan sonra zafer rüzgârı İslamlar tarafına esti, kalenin burç ve duvarlarına bayraklar dikilerek ezanlar okundu ve cehennemlik kâfirlerin ciğerlerinde kılıçlar kana kandı. Sonunda cehennemlikler içkaleye kapandılar. Bu sırada tutsak düşmüş birçok Müslüman kurtarıldı (...)¹⁷

Burada tarih yazarının kendi bakış açısından olaylara baktığını ve objektif bir gerçeği değil, kendi gerçeğini tarihleştirdiğini görürüz. Bunun böyle yapılmasında ‘güç ve iktidar’ odaklarının istekleri de etkili olmuş olabilir. Bir başka Türk hükümdarı olan Şah İsmail’den ‘sapkın şah’ olarak bahsedilmesi de bu ‘güç ve iktidar’ ekseninde değerlendirilmelidir.

‘Öteki’nin olumsuzluğunu ifade eden cümleler, tanımlamalar sadece Peçevî tarihindeki metinde değil, Ömer Seyfettin’in hikâyesinde de yer alır. Kızılelma’nın önünde engel olarak görülen Zigetvar Kalesi, yazar tarafından “yıkılmaz bir ölüm seddi hâlinde”, “sönmüş bir yanardağ gibi simsiyah duruyordu” (s. 632), “siyah bir kaya” şeklinde tasvir edilir. Düşmanın elindeki kale ‘siyah’ renk ile tavsif edilir. Kargalar da düşmanla bağdaştırılarak uğursuz kabul edilir. Bu uğursuz kargalar “(...) hep onun mazgallarından taş(ar), anlaşılmaz bir lisanın çirkin küfürlerine benzeyen sesleriyle her tarafı gürültüye boğ(ar).” (s. 632), “havaya boşaltılmış bir çuval canlı kömür elemeleri” (s. 634) gibidirler. Bununla birlikte Türk savaşçılarından övgüyle bahsedilir: Onların dünya malında gözleri yoktur. Gazayı bir düğün gibi görürler, hiçbir korku, endişe duymazlar. Savaş meydanında düşmanın başına yıldırım gibi düşerler.

Ömer Seyfettin, ana metin olarak değerlendireceğimiz Peçevî tarihinde yer alan adlara, coğrafi yerlere, kahramanlara, tarih ve sayılara sadık kalmıştır. Manzum bir destanı bir hikâyeye dönüştürmüştür. Tarih metninde sadece yazdığı destan ile adı anılan Kadı, Ömer Seyfettin tarafından hayreti, cesareti, acısı, tevekkülü, hüznü ile bir hikâye kahramanına dönüşür. Yarattığı bu kahraman kendini tamamlamış, Jung’un ifadesi ile ‘bilge adam’, diğer bir tabirle ‘yüce birey’dir.¹⁸ Cesareti ve imanı ile bir Alp-eren tipidir.

¹⁷ Peçevî, s. 251.

¹⁸ Veysel Şahin, “Ömer Seyfettin’in ‘Başını Vermeyen Şehit’ Adlı Öyküsünde Kendilik Bilinci”, *Türk Dili*, 680(2008), s. 112.

Ömer Seyfettin, tarihin sayfalarında kalmış bir metni yeniden yaratarak/dönüştürerek ete kemiğe büründürmüştür. Yazar tarafından bir şiir parçası, bir hikâyeye dönüştürülürken yaşanan olay ve bu olayın kahramanları bir tarih metninin sayfalarında cansız bir ad olmaktan çıkarılarak 'yaşayan' bir varlık hâline getirilmiştir. Böylelikle inanılması güç olağanüstü olayları barındıran tarihî bir metin inkıraz dönemini yaşayan bir devlet ve milletin fertlerine, övünç ve gurur vesilesi olacak bir kahramanlık hikâyesi olarak sunulur.

"Başını Vermeyen Şehit" hikâyesi, yoğun betimleme ekseninde değerlendirilecek olursa satır aralarına serpiştirilmiş Türk milletinin inanç ve yaşam tarzını veren pek çok unsurla karşılaşırız.

Hikâye iki gün sonra Kurban Bayramı'nın idrak edileceğine dair "Yarın arefeydi. Öbür günkü bayram için hazırlanan beyaz kurbanlar küçük Grişgal palangasının etrafında otuyorlardı."(s. 632) cümlesi ile başlar. Kurban Bayramı, Müslümanların Tanrı'ya 'yakın' olmak için ona adadıkları kurbanlıkları kestikleri gündür. Bu hikâyede kurbandan, hem dinî bir bayram olarak bahsedilir hem de 'vatana kurban olmak' deyimini etrafında gaza ruhunu ifade etmek için bahsedilir. Türkler gaza ruhuyla, Tanrı'yı hoşnut etmek ve onun dinini yaymak için savaşlarda ölürsem şehit, kalırsam gazi olurum mantığı ile kendilerini kurban ederler.

Diğer dikkat çekici unsur ise 'başını vermeyen şehit' Deli Mehmet ve Deli Hüsrev namı ile anılan kişilere 'deli' denilmesidir. Bu da kültürümüzde farklı ve derin bir manada yorumlanması gereken bir husustur. Elbette ki buradaki 'deli' kelimesiyle doğrudan aklî melekelerini yitirmiş kişiler kastedilmiyor. Deli kelimesi, vatan uğruna her şeyden vazgeçerek canını bile feda etmekten çekinmeyen 'çılgın' kişi anlamında kullanılır:

Ömer Seyfettin, Deli Mehmet ve Deli Hüsrev'in şahsında Anadolu insanının yaşam felsefesini ortaya koyar. Bu iki Anadolu dervişinin dünyanın nimetlerinden medet ummayarak, bireysellikten ziyade toplumsal değerler bütününe sarılışı, o dönemde yaşayan Anadolu insanının hayat anlayışını gösterir.¹⁹

Şehit olan kişinin olduğu yere defnedilmesi ve başında "Yasin" okunması da kültür analizi çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir başka husustur.

---

¹⁹ Şahin, agm., s. 115.

Sonuç

Bu makalede İbrahim Peçevî tarafından yazılan tarihin Ömer Seyfettin’in hikâyesine konu olan kısmı, Yeni Tarihselcilik bağlamında değerlendirilmiş ve öznel pek çok unsurun varlığı tespit edilmiştir. Tarih metinlerinin nesnel olması gerektiği önkabulü, Peçevî tarihi örneğinde gösterildiği üzere kurgusal ve öznel bir metin olduğu ortaya koyulmuştur. Yoğun betimleme yönteminin yaklaşımı ile hikâye metnine bakıldığında da kültürel unsurların ustalıkla hikâye metninde kullanıldığı görülmüştür. Metinlerarasılık bağlamında Ömer Seyfettin’in manzum bir destan metnini, metinsel dönüşüme uğratarak mensur bir hikâye yarattığı görülür.

Kaynakça

- Argunşah, Hülya. "Ömer Seyfettin'e Dair". *Ömer Seyfettin Hikâyeler 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2020, s. 30-46.
- Balkaya, M. A. "Yeni Tarihselcilik ve Shakespeare'ın Venedik Taciri". *Yeni Tarihselcilikten Posthümanist Eleştiriye Edebiyat Kuramları*. İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2020, s. 59-82.
- Connor, Steven. *Post-Modernist Kültür (Çağdaş Olanın Kuramlarına Bir Giriş)*, çev. Doğan Şahiner. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- Geertz, C. *Kültürlerin Yorumlanması*, çev. Hakan Gür. Ankara: Dost Kitabevi, 2010.
- Greenblatt, Stephen. *Renaissance Self Fashioning: From Moreto Shakespeare*. Chicago: University of Chicago Press, 2005.
- Günay Erkol, Çimen. "Bir Yoğun Betimleme Örneği Olarak Edebiyat: Yeni Tarihselciliğin Edebiyat Eleştirisine Katkıları". *II. Uluslararası Edebiyat ve Bilim-1 Sempozyum Bildirileri*. Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları, 2011, s. 117-130.
- Oppermann, Serpil. *Postmodern Tarih Kuramı, Tarihyazımı, Yeni Tarihselcilik ve Roman*. Ankara: Phoenix Yayınları, 2006.
- Özdemir, Serkan. *Metinlerarasılık Yöntemleri, Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri*. İstanbul: Dün Bugün Yarn Yayınları, 2017.
- Peçevi, İ. *Peçevi Tarihi 1*, haz. Bekir Sıtkı Baykal. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981.
- Şahin, Veysel. "Ömer Seyfettin'in 'Başını Vermeyen Şehit' Adlı Öyküsünde Kendilik Bilinci". *Türk Dili*, 680 (2008): 111-123.
- Uslu, Mehmet Fatih. "Greenblatt'ın Yeni Tarihselci Eleştirisi". *Kritik*, 1 (2008): 1-19.